

MATURITNÍ TÉMATA PŘEDMĚTU ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

Školní rok 2026/2027, pro studijní obor 79-41-K/41 Gymnázium

Č.j.: SŠ-RŠ/890/26

1. Základy psychologie

- Psychologie jako věda – předmět a metody psychologie
- Psychologické disciplíny – obecná, vývojová, sociální, klinická, pedagogická a pracovní psychologie
- Hlavní psychologické směry a jejich představitelé – psychoanalýza, behaviorismus, humanistická psychologie, kognitivní psychologie
- Psychické procesy – vnímání, představivost, myšlení, paměť a učení

2. Vývojová psychologie a teorie osobnosti

- Osobnost člověka a její utváření – biologické předpoklady, prostředí, výchova a vlastní aktivita člověka; sebepojetí a individualita
- Psychické vlastnosti – temperament, charakter, schopnosti, inteligence a vůle
- Motivace a její význam – potřeby, motivy, cíle, vnitřní a vnější motivace; maslowova hierarchie potřeb
- Vývojová psychologie – základní etapy lidského života od dětství po stáří, jejich charakteristika

3. Psychopatologie a psychohygiena

- Duševní zdraví a zásady psychohygieny – životospráva, odpočinek, spánek, práce se zátěží, prevence vyhoření
- Náročné životní situace – stres, frustrace, deprivace a další náročné životní situace
- Kritéria normality a základní přehled duševních poruch – úzkostné a afektivní poruchy, psychotická onemocnění, poruchy osobnosti, poruchy příjmu potravy a závislosti
- Psychologická, psychiatrická a psychoterapeutická pomoc – rozdíly mezi jednotlivými profesemi, krizová intervence, systém poradenství a možnosti prevence

4. Antická filosofie

- Vznik filozofie – přechod od mýtu k racionálnímu vysvětlování světa, základní filozofické otázky
- Sókratés – sókratovský dialog a metoda tázání, vztah poznání a ctnosti,
- Platón – teorie idejí, vztah světa idejí a smyslového světa, podobenství o jeskyni, pojetí duše, představa ideálního státu a vlády filozofů
- Aristotelés – kritika platónovy teorie idejí, látka a forma, čtyři příčiny, člověk jako „zoon politikon“, etika ctnosti a zlatá střední cesta, základní pojetí státu

5. Středověká a novověká filosofie

- Augustin Aurelius – vztah křesťanské víry a filozofie, svobodná vůle, problém dobra a zla, pojetí času a dějin, „boží obec“ a „pozemská obec“
- Tomáš Akvinský – vztah víry a rozumu, návaznost na Aristotela, pět cest k důkazu existence boha, pojetí člověka a duše
- René Descartes – metodická skepse, *cogito ergo sum*, racionalismus, rozum jako základ jistého poznání
- Gottfried Wilhelm Leibniz – monády, vztah boha a světa, myšlenka „nejlepšího z možných světů“
- John Locke – empirismus, lidská mysl jako *tabula rasa*, zkušenost jako zdroj poznání, přirozená práva člověka

6. Filosofie 19. a 20. století

- Immanuel Kant – povinnosti a sklony, autonomie vůle, dobrá vůle jako nejvyšší dobro, kategorický imperativ
- Karl Marx – materialistické pojetí dějin, výrobní vztahy a výrobní síly, třídní boj, odcizení, kritika kapitalismu, proletariát a buržoazie
- Friedrich Nietzsche – kritika tradiční evropské morálky, „smrt boha“, nihilismus, vůle k moci, nadčlověk, koncept věčného návratu
- Jean-Paul Sartre – existencialismus, „existence předchází esenci“, lidská svoboda a odpovědnost, člověk jako tvůrce vlastního života

7. Etika a morálka

- Vymezení etiky a morálky – vztah etiky, morálky a práva, morální norma a její proměnlivost
- Základní etické pojmy – dobro a zlo, svědomí, odpovědnost, ctnost, spravedlnost, svoboda
- Přístupy k morálnímu jednání – etika ctnosti, etika povinnosti, posuzování jednání podle jeho důsledky
- Etické problémy současnosti – vybrané otázky bioetiky, technologií a umělé inteligence, životního prostředí, lidských práv a společenské odpovědnosti

8. Judaismus a islám

- Vznik islámu – chronologie, prostor, příběh Mohameda
- Základní atributy islámu – Korán, sunna a hadisy, pět pilířů islámu, mešita a imám, ramadán a hlavní svátky, právo šaría, sunnité a šíité
- Vznik judaismu – kořeny v biblických příbězích, exodus, vznik a vývoj židovské společnosti, diaspora
- Základní atributy židovství – Tóra, Tanach a Talmud, synagoga a rabín, šabat, košer pravidla, hlavní svátky a tradice; antisemitismus jako historický a společenský fenomén

9. Křesťanství

- Vznik křesťanství – život a působení Ježíše Krista, jeho učení, ukřižování a víra ve vzkříšení; počátky křesťanských obcí a šíření křesťanství
- Bible a křesťanská věrouka – Starý a Nový zákon, Trojice, hřích, spása, Desatero, význam modlitby a základní principy křesťanské etiky
- Katolictví, pravoslaví a protestantismus – historické příčiny rozdělení, základní rozdíly ve věrouce, organizaci církve, svátostech a liturgii
- Křesťanská náboženská praxe a kultura – kostel, bohoslužba, svátosti a hlavní svátky; vliv křesťanství na evropskou a českou společnost, kulturu a hodnoty

10. Náboženství východu

- Hinduismus – vznik a specifika, vědy, definice pojmů (karma, samsára, dharma a mókša), společenské rozvrstvení a tradiční kastovní systém
- Buddhismus – život Siddhártha Gautamy, čtyři vznešené pravdy, osmidílná stezka, karma, znovuzrození a nirvána, základní rozdíly mezi hlavními proudy buddhismu
- Konfucianismus a taoismus – Konfucius: úcta k rodině a společenský řád; taoismus: tao, wu wei, jin a jang, harmonie člověka s přírodou
- Šintoismus – japonská náboženská tradice, kami, kult přírody a předků, svatyně a rituální čistota; vztah šintoismu k japonské kultuře

11. Základy sociologie

- Sociologie jako věda – předmět sociologie, vztah jedince a společnosti; základní metody sociologického výzkumu (pozorování, rozhovor, dotazník, analýza dat)
- Vybraní představitelé sociologie – Auguste Comte, Émile Durkheim, Max Weber
- Socializace a sociální interakce – primární a sekundární socializace, socializační činitelé, komunikace, sociální status a role

12. Sociální struktura a fenomény společnosti

- Sociální skupiny a instituce – primární a sekundární, formální a neformální skupiny; sociální role, status, normy a sociální kontrola
- Sociální stratifikace – sociální vrstvy, nerovnost, sociální mobilita, chudoba a sociální vyloučení; základní způsoby členění společnosti
- Kultura a společnost – kultura a subkultura, stereotypy, předsudky a diskriminace
- Sociální deviace a sociální problémy – pojem deviace, kriminalita, závislosti, bezdomovectví a další vybrané sociálně patologické jevy; možnosti prevence

13. Základy politologie

- Politologie jako věda – vymezení oboru, politika, moc, legitimita, autorita a politický systém; vybraní političtí myslitelé a jejich základní myšlenky
- Stát – znaky a funkce státu, státní suverenity, občanství; formy státu podle způsobu vlády, územního uspořádání a formy režimu
- Demokracie a nedemokratické režimy – právní stát, politický pluralismus, lidská práva, autoritářství a totalitarismus
- Ústavní systém České republiky – Ústava ČR, dělba státní moci, Parlament, prezident republiky, vláda, soudní moc a Ústavní soud

14. Globální politika

- Globalizace – ekonomická, politická, kulturní a technologická dimenze; aktéři globalizace, přínosy, rizika a nerovnoměrné dopady
- Politické ideologie – liberalismus, konzervatismus, socialismus a komunismus, nacionalismus; základní hodnoty, rozdíly a vztah k politickému spektru
- Vybrané současné konflikty – příčiny, aktéři, způsoby vedení konfliktu, humanitární a politické důsledky; role mezinárodního společenství
- Diktátorské režimy – znaky autoritářství a totalitarismu, propaganda, represe, kult osobnosti, omezení politického pluralismu a lidských práv; vybrané současné příklady

15. Společenské výzvy současnosti

- Multikulturalismus – kulturní identita a pluralita, soužití různých kultur, integrace a asimilace, stereotypy, předsudky a diskriminace
- Postkolonialismus – kolonialismus a dekolonizace, přetrvávající kulturní, politické a ekonomické důsledky kolonialismu, otázka reprezentace a globálních nerovností
- Migrace – dobrovolná a nucená migrace, vnitřní a mezinárodní migrace, push a pull faktory; rozlišení migrant, uprchlík a žadatel o azyl; integrace migrantů
- Gender – rozdíl mezi biologickým pohlavím a genderovými rolmi, genderové stereotypy, proměny společenských rolí žen a mužů, rovnost příležitostí a diskriminace

16. Základy práva a právní řád ČR

- Právo, spravedlnost a morálka – funkce a smysl práva, rozdíly mezi právními a morálními normami
- Právní norma – struktura právní normy a právního řádu, právní odpovědnost
- Prameny práva a právní řád České republiky – ústavní pořádek, zákony, podzákonné předpisy, mezinárodní smlouvy a vztah k právu Evropské unie
- Právní subjekty a právní vztahy – fyzická a právnická osoba, právní osobnost a svéprávnost, vznik, změna a zánik právních vztahů

17. Trestní právo a orgány právní ochrany

- Trestní právo hmotné a procesní – jejich účel a základní rozdíl; trestný čin, jeho znaky a zavinění
- Trestný čin a přestupek – základní rozdíly, podmínky trestní odpovědnosti, pokus a účastenství na trestném činu
- Tresty a ochranná opatření – účel trestu, základní druhy trestů, přihlížení k okolnostem případu a specifika odpovědnosti mladistvých
- Trestní řízení a právní ochrana – Policie ČR, státní zastupitelství a soudy, základní fáze trestního řízení, presumpce nevin, právo na obhajobu a možnosti právní pomoci

18. Občanské, rodinné a pracovní právo

- Občanské právo – občanskoprávní vztahy, vlastnické právo, vznik a zánik vlastnictví, smlouvy a odpovědnost za jejich dodržování
- Rodinné právo – manželství a partnerství, vznik a zánik manželství, práva a povinnosti manželů
- Vztahy rodičů a dětí – rodičovská odpovědnost, vyživovací povinnost, formy náhradní rodinné péče
- Pracovní právo – vznik, změna a zánik pracovního poměru, pracovní smlouva, zkušební doba, výpověď a odstupné, základní práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, odbory

19. Evropská unie

- Vývoj evropské integrace – poválečné počátky, Evropská společenství, Maastrichtská smlouva, rozšiřování EU a základní milníky členství České republiky
- Instituce Evropské unie – Evropská rada, Rada EU, Evropská komise, Evropský parlament a Soudní dvůr EU; jejich základní složení a funkce
- Fungování Evropské unie – jednotný trh a čtyři svobody, občanství EU, Schengenský prostor, eurozóna, princip subsidiarity a základní typy právních aktů EU
- Česká republika a Evropská unie – členství ČR, zastoupení v institucích, základní práva a povinnosti členského státu, přínosy a diskutované problémy evropské integrace

20. Mezinárodní organizace

- NATO – vznik a účel Severoatlantické aliance, princip kolektivní obrany a článek 5, základní struktura, členství a postavení České republiky
- OSN – vznik, cíle a principy Organizace spojených národů; Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, generální tajemník a základní princip mírových a humanitárních aktivit
- Další formy mezinárodní spolupráce – Rada Evropy, OBSE, BRICS, OPEC; rozlišení jejich funkcí od Evropské unie a OSN
- Česká republika v mezinárodních organizacích – důvody členství, možnosti ovlivňovat mezinárodní prostředí, závazky a význam multilaterální spolupráce

V Praze dne 1. 9. 2026

PhDr. Ing. Lukáš Hons v. r.
ředitel školy